

JURYRAPPORT

Ideeënwedstrijd

DVDA 2018

Opgave

De Dag van de Architectuur in Den Haag schreef een ideeënwedstrijd uit om ideeën en woondromen op te halen voor de grote woningbouwopgave in de stad. De vraag was tweedelig. Hoe wil je zelf wonen (en waar) en hoe denk je de grote hoeveelheid nieuwe woningen kwijt te kunnen in de stad. Er waren uiteindelijk 21 inzendingen.

Jury

De jury bestond uit Adri Duivesteijn, Tracy Metz en Rosalie de Boer. Zij hebben uiteindelijk vier winnaars in drie categorieën gekozen. Tim de Boer trad op als secretaris.

Thematiek

Voor de behandeling van de verschillende inzendingen heeft de jury gesproken over de thematiek van de prijsvraag in relatie tot de actuele bouwopgave. Hieronder volgen enkele bevindingen welke naar de opvatting van de jury relevant zijn bij de beoordeling van de inzendingen

De waarde voor de stad dient in de komende bouwopgave centraal te staan.

Na een periode van zeven jaar stagnatie in de woningbouw zijn wij nu in een periode terecht gekomen waarin de tekorten op de woningmarkt de politieke agenda lijkt te gaan beheersen. Bouwen, bouwen, bouwen lijkt een antwoord op deze opnieuw opgekomen spanning op de woningmarkt. Toch is het huidige woningtekort niet vergelijkbaar met die van na de Tweede Wereldoorlog en al helemaal niet met de problematiek ten tijden van de stadsvernieuwing. In het eerste geval ging het om een woningtekort op alle niveaus als gevolg van een jarenlange stagnatie op de bouwmarkt en een extreme bevolkingsgroei. De huidige naoorlogse wijken zijn hiervan het fysieke resultaat geworden. Bij de stadsvernieuwing ging het om een fundamentele omslag in het stedenbeleid. De gedachte van de cityvorming werd losgelaten en de oude wijken gingen weer deel uit maken van de 'nieuwe' stad. Ook hier was er een immense achterstand die moest worden weggewerkt om weer te kunnen spreken van een leefbare woon- en leefsituatie. De vraag, zeker ook nu wij terugkijken op de ervaringen van de Vinex, is hoe wij omgaan met de huidige spanning op de woningmarkt. Het vraagstuk van vandaag is minder eendimensionaal dan in vroegere tijden. Ook hier zien wij dat een groot deel van het woningtekort het resultaat is van een zeven jaar durende stagnatie in de productie van de - voornamelijk- institutionele woningbouw als gevolg van de financiële en economische crisis. Nu deze voorbij lijkt te zijn, en de financieringsmogelijkheden er weer zijn, komen veel woningzoekenden weer in beweging. De vraag is, naast het objectieve tekort als gevolg van bevolkingsgroei en migratie, of een groot deel van deze vraag op de woningmarkt niet juist wordt veroorzaakt door een kwaliteitsvraag waarin niet het gebrek aan woningen de veroorzaker is maar de kwaliteit van de bestaande huisvesting. Anders gezegd het zou juist nu verkeerd zijn om primair te denken in de toevoeging van aantallen woningen. Veel belangrijker is het om de echte vraag en woningbehoefte specifiek te analyseren en vooral hoe op een positieve manier een beweging in de woningmarkt kan worden bevorderd door, naast over aantallen, het gesprek te voeren over de toevoeging van meer specifieke kwaliteiten.

In het definiëren van kwaliteiten benoemt, de jury, het karakter van Den Haag als een belangrijk uitgangspunt voor de bouwopgave. Den Haag kent zeer mooie en unieke plekken. Zo levert de ligging aan zee een prachtig duingebied op, dat wat de jury betreft onaangeroerd dient te blijven. Ook de groenstructuren en de verschillende Haagse parken zijn een bijzondere Haagse kwaliteit. Het mag niet zo zijn dat de macht van het getal zo leidend is dat de woningbouwproductie het specifieke karakter van de stad zal gaan aantasten. Daarbij is het ook van belang dat nieuwe toevoegingen toekomstbestendig zijn. Bijbouwen van woningen is onvermijdelijk, maar het creëren van duurzame woningen en de daaraan gekoppelde woonomgeving is belangrijker. De jury bedoelt daarmee dat wijken voldoende ruimte (blijven) bieden aan verschillende doelgroepen en woningtypen. Wij kunnen veel leren van het adaptieve vermogen van die Haagse wijken die in de afgelopen 50 jaar niet wezenlijk zijn veranderd qua vorm, maar door de tijd heen wel veranderd zijn qua gebruik en bewoning. In veel van de naoorlogse wijken ontbreekt het hieraan. In deze wijken wordt vaak gekozen voor sloop omdat deze woningbouw de veranderingen in gebruik dan wel doelgroepen niet konden opvangen. Dit is dus niet duurzaam. De uitdaging is het om dit bij de realisering van de nieuwe bouwopgave te voorkomen. Het is een kwaliteitsvraag die gekoppeld aan de productie van woningen moet worden ingevuld. Een van de middelen die aantoonbaar bijdragen aan de diversiteit van de woningvoorraad is het collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) en particulier opdrachtgeverschap (PO). Naast de institutionele bouw, waar ook vormen van mede-opdrachtgeverschap zou kunnen bijdragen aan meer specifieke kwaliteiten, biedt dit de mogelijkheid de eigen bewoners meer te betrekken bij het maken van de stad en invulling te geven aan meer specifieke programma's. In de inzendingen van de prijsvraag kunnen wij zien dat *wonen en groen* dominante thema's zijn, als ook de wens om in het wonen meer met elkaar te kunnen *delen*. Soms in communities, vaker letterlijk in functies. Hier liggen ook kansen bij een van de grootste woonvragen in de toekomst, de combinatie van *wonen en zorg*.

Juist ook omdat Den Haag zelf weinig bouwgrond bezit is sturing hier minder direct. Juist in tijden van een hoge bouwproductie en een (over-)verhitte markt dringt de jury er dan ook op aan vooral te sturen op bovengenoemde toekomstbestendige kwaliteiten en dus tegendruk te bieden ten opzichte van korte termijn commerciële belangen (en dus zelf, als gemeente, ook minder stuurt op geld!). Daarbij getuigt het van een culturele armoede dat hierbij telkens weer wordt teruggevallen op ladenplannen met een schijndiversiteit. De stad verdient beter en de jury roept dan ook de gemeente op om een klimaat te creëren waarin opdrachtgevers worden uitgedaagd om iedere bouwopgave te zien als een kans om de kwaliteit van de stad te verrijken. Meervoudige opdrachten en prijsvragen zijn een goed instrument om vernieuwing en kwaliteit bij de invulling van specifieke locaties centraal te stellen. Goede voorbeelden zijn de prijsvraag voor gestapeld CPO (Bouwen op elkaar, uitgeschreven door de gemeente Den Haag) en de recente prijsvraag in Rotterdam waarin oplossingen werden gevraagd voor gestapelde woningbouw voor gezinnen.

Beoordeling inzendingen

De ideeënwedstrijd voor de Dag van de Architectuur was breed geformuleerd en de termijn van

indiening was wel heel erg kort. Daardoor zijn de inzendingen zeer divers en is het aantal beperkt gebleven. Het is verstandig de volgende keer meer specifiek te zijn en de indieners wat meer tijd te gunnen. Binnen de inzendingen zijn echter een paar thema's direct duidelijk. Veel inzenders houden zich bezig met combinaties van wonen en groen. Door gebruik van daktuinen, opgetilde landschappen of deels ondergronds wonen. Daarnaast valt de aandacht voor 'samen delen' op in de inzendingen. Er is een duidelijke beweging van het individu naar communities. Dat kan met gelijkgestemden zijn, maar juist ook door meerdere doelgroepen op slimme wijze te combineren. Bij de toekenning van de prijzen hebben de overwegingen in de inleiding een kader gevormd.

Eerste prijs Jeugd - Lola Leemhuis (11 jaar) – Better Together

Lola kiest voor een combinatie van veel groen en het met medebewoners delen van voorzieningen. Dit leidt tot een gebouw waarin er veel planten zijn, en waar er een gezamenlijke aula is voor het opvoeren van talentenshows. De jury waardeert deze toevoeging aan de woningen. Er is niets kinderlijks aan het gezamenlijk delen van voorzieningen die individueel niet te realiseren zijn. De inzending van Lola laat zien dat het niet perse hoeft te betekenen dat je functies toevoegt die economisch aantrekkelijk zijn. Gemeenschappelijke interesse kan net zo goed een drijvende kracht zijn.

Eerste prijs niet-professionele inzending - Anne Deborah Bakker – Kijk om je heen!

De winnaar in deze categorie stelt de onderliggende vraag van de wedstrijd ter discussie. Moeten er wel zoveel woningen in Den Haag worden gebouwd? Het voorstel kiest een andere oplossingsrichting. Verbetering van de infrastructuur en OV-verbindingen met de rest van het land betekent dat men - volgens de inzender- in Groningen en Friesland kan gaan wonen en je toch een Hagenees kan voelen. Want zover is het Lange Voorhout niet vanuit het huis in Friesland.

De jury waardeert in ieder geval de wijze waarop de inzending de vraag naar woningen binnen de stadsgrenzen ter discussie stelt. De stad is groter dan de feitelijke gemeentegrens. Meer en meer spreken wij dan ook van een metropolitaine ontwikkeling. Den Haag heeft als stad weinig uitbreidingsmogelijkheden. Naast bijbouwen en verdichten liggen er dus vooral ook kansen in een meer intensieve samenwerking met omliggende gemeenten om de vraag naar woningruimte op te lossen. Goede OV-verbindingen zijn daarbij essentieel om de toenemende reisbewegingen van en naar de stad op te vangen.

Gedeelde eerste prijs professionals:

Martijne Interieur – Gedeeld wonen

Merel Paes – Shared Living

Bij de professionals zag de jury dezelfde thema's groen en delen terugkomen. Het delen van voorzieningen of gezamenlijke ruimten ziet de jury soms in de hedendaagse praktijk. Het blijven echter vaak uitzonderlijke projecten die slechts een klein deel van de bouwproductie uitmaken. En vaak zijn het dan CPO projecten waar burgers met elkaar het initiatief nemen om zelf inhoud aan het wonen te geven. Beide winnaars laten zien dat deze aanpak niet alleen een

toegevoegde waarde heeft voor de bewoners, maar ook voor de stad. De jury ziet in het voorstel van Merel Paes een uitgekende combinatie van functies en ruimtes toegesneden op de doelgroep die zij zelf omschrijft als 'happy singles'. Het voorstel mist door de nauwe focus wel zicht op het effect van meerdere van dit type gebouwen op de beleving van de stad. Het andere bekroonde voorstel, van Martije Interieur, kiest juist de stad als uitgangspunt en laat zien welke uitwerking delen op de stad kan hebben. Door het toevoegen van gedeelde functies en gedeelde buitenruimten ontstaat een nieuwe sociale structuur. Het voorstel mist echter een meer specifieke uitwerking op gebouwniveau.

Beide voorstellen laten zien dat dit type projecten bijdragen aan het betaalbaar houden van de woningmarkt en een groeiende behoefte aan sociale interactie om een eigentijdse plek te creëren. Ze bieden zicht op een toekomst van een groeiende sterk verdichte stad, waar delen nodig is, maar ook wenselijk omdat het bijdraagt aan woongenot van diverse doelgroepen en aan een duurzame stad; Een stad waar samen delen en samen de stad ontwikkelen de norm in plaats van de afwijking is. De jury steunt deze ontwikkeling van harte.